

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ

Η «χρυσή νεολαία» και η ποιητική τριάς.—Ο Βαλαβάνης έρωτευμένος.—Το προφητικό «Όνειρό του».—Ο τάφος του Κλέφτη.—Το μοιραίο δίστιχο.—Πώς τον πένθησε ο Γεώργιος Παράσχος.

Στάς άρχάς του 1850 ένας όμιλος από νέους ζωηρούς και ευθύμους έξεχώριζε στη μικρή τότε Αθήνα. Ήσαν οι πρόδρομοι της «χρυσής νεολαίας» του 62. Τους είχαν ένωση ή φωτιά της νεότητος, ή ειλικρίνεια και ή αγάπη.

Μέσα στην παρέα αυτή γνωρίσθηκαν ένα καλοκαιρινό βράδι στο «Άντρον των Νυμφών»—κοντά στον Ίλισσό—τρεις νεαροί άκόμη ποιητάι: Ο Γεώργιος Παράσχος, ο Γεώργιος Ζαλοκώστας και ο Δημοσθένης Βαλαβάνης. Τα όνόματά των δύο πρώτων είναι γνωστά, πολιτογραφημένα εις τό βασίλειον των Μουσών. Ο Βαλαβάνης όμως δεν είναι γνωστός εις τών πολλών κόσμον, άν και ή τέχνη του, δεν ήτο κατωτέρα από την τέχνην των φίλων του. Ψυχρή περιήφανη και γενναία, είχε προικισθεί από τή φύση με ρομαλέα έμπνευσι, με έκτακτη καλαισθησία, με μουσική αντίληψη στο στίχο.

Η μορφή τών ποιημάτων του πληρούζει την επαναστασιακή. Και είναι αξιο ιδιαιτέρως σημειώσεως ότι, ενώ την εποχή εκείνη επικρατούσε ή καθαρεύουσα και κατά μυριάδας έγράφοντο μακαρονοειδείς στίχοι, άναστα, γλκκανάδατοι, παραγμιαμένοι με άναρμήματα και μέσους άριστους δευτέρους, με σάβανα, νεκροκεφαλές και φθίσιν, —μόνον ο Δημοσθένης Βαλαβάνης άπέτελεσε μιάν ώραία έξαίρεσιν. Παρουσιάζεται με τή λαμπρότητα και τή δροσιά του δημοτικού στίχου του όποιον έν γνώμην όλα τα μουσήτρια.

Γεννήθηκε στα 1824. Πατριότα του ήταν ή Καρύτεια. Ορφανός από πατέρα, έζησε 18 χρόνια στο χωριό, με τή στοργική του

μάνα, με πολλές στερήσεις. Άλλ' είχε τή μάνα του, τό μεγαλύτερο αγαθό τού κόσμου. Ήθεσ στάς Αθήνας γεμάτος πόθο στα γραμμάτα και με τή μικρή βοήθεια κάποιου συγγενούς του, θέλησε να σπουδάσει τή Ιατρική. Φοιτητής αυτός, βλέποντας τόν κόσμο με τά φραϊότερα χρώματα, συμπληρώνοντας τά θέαματά του με τή φαντασία και άναδημιουργώντας αυτά ιδανικώτερα, έκλεινε για λίγες στιγμές τά επιστημονικά του βιβλία και άφηνότανε στην έμπνευσιν. Την εποχή εκείνη ήταν στην άκμή τους δύο φιλολογικά περιοδικά: ή «Ευτέρπη», και ή «Μνημοσύνη». Σ' αυτά έδημοσιεύθηκαν προθύμως τά πρώτα του ποιήματα: «Ο τάφος του Κλέφτη» και τά ερωτικά έλεγεία του «Έκεινη» και τό «Όνειρό μου». Γιατί ο Δημ. Βαλαβάνης ήταν έρωτευμένος. Ένα θερμό αίσθημα έτάραξε τήν καρδιά του ποιητού. (Ο Ζαλοκώστας γράφει κάπου: «Εις τόν βίον του Βαλαβάνη φαίνεται ότι ούχι μικρόν κλονισμόν επέφερον ο Έρωσ, εως μάλιστα άτυχής, πρωτότυπος και άσύνηθης εις πολλούς».)

Τό «Όνειρό μου» έδημοσιεύθη τού «Μνημοσύνη» συνοδευόμενον από μερικέσ παρατηρήσεις του Γ. Ζαλοκώστα.

Τά «Όνειρο» είναι ή τρυφερή ιστορία του ερωτικού του σέ με Αθηναία κόρη, που κατοικούσε εκεί σ' ένα σπίτι της Πλάκας. Ίδου τό ποιήμα, που έκανε τότε ζωηρή έντύπωση στο φιλολογικό κόσμο και έδωσε άφορμή ν' άνάψουν πάλι αι συζητήσεις για τή «γλώσσα της Ποιήσεως»:

Γελούσαν τά τριαντάφυλλα, οι άνθ' οι μοροβολοθόαν
Και σέ πουλιού ποικυπούλιονα μόνον έσπαιοντο οι κλάδοι
Και ή άνθηλιόδες σής δροσιάς της στάλας έγλυμιστοθσαν,
Κι' από διαμάντι δίδωπατο μου έπάνη ένα λειβάδι
Τρεμουλαχταί: στα μάτια μου έπαίζαν ή άχτιδες,
Παρέκει έμυρομυροκόλαι με βρούσι στο πλευρό μου.
Έδω πως σέ είδα μοναχή, πως μοναχό με είδες
Μου έπάνη στο όνειρό μου.

Δίς κι' άγγελούδας ώμορφη να σούδινε ή χλωμάδα,
Τά μάτια σου αναγάλλισαν στη λάμψη και στη χάρι
Σάν στο νερό τό καθαρό του Ήλιου ή άνθηλιάδα
Κι' άπ' τά μαλλιά σου πέραγες, τό βάλοσα να πάρη,
Χαρομένο, άνεμπόδιον της μοναξιάς τ' άερί.
Και σα να μη με γνώριζες, και σά στο λογισμό μου
Ποτέ να μην έπέρασες, ποτέ δεν σ' είχα φέρει
Μου έπάνη στ' όνειρό μου.

Ψιλό έπερτε στους κόρφους σου τό φέρομα σάν πάχην,
Που έβλεπε και δεν έβλεπε τα στήθια σου τό μάτι,
Σάν στον καθρέφτη τή θορυά όπου σκεπάζει ή άχνη,
Με άγγέλου άερα τό κορμί τ' έδιόλαμπον σου έπάται,
Και σάν να σέ ξεγίλαγες με χίλια δυό ή Μοίρα
Όλοχαρη, ζητιάχτη, σ' είδα στο λογισμό μου.
Κόρη, άς μην είναι πλάμη μου αυτή ή χαρά που έπήρα
Γιά σένα στ' όνειρό μου!

Και γύρω σα να γύνορες άνθ' της άρασίας σου
Στά χαμοκλόιουδα έσκυφες και ή πεταλούδες φύγαγ,
Κι' έρω με κλώνο της μόντης έστρωσας ζώντα σου
Με είδες γλαρό, διέ λάλισες, άλλ' ή ματιας σου έλέγα

Πώς ήθελε τό χέρι σου τόν κλώνο μου να πάρη,
Μοΐδωσες τό χαμόγελο, σούδωσα τόν άνθ' μου.
Τόν πήρες, με κυταρισού τόν ζομζες κλωνάρι,
Μου έπάνη στ' όνειρό μου.

Έξύπνηρα και σ' όνειρο πλανιέται ο λογισμός μου,
Τόν κόσμο, κόρη, θα δηλώ τό στολιστό λειβάδι,
Τό θαμποβόλιμα έξγγει τήν πλάμη αυτή του κόσμου,
Και άγνώριστος που σούδωκα έγω τό μυρτακλάδι
Σημναίει για τόν Έρωτα πως μιά ζωή δε φθάνει.
Με τό κυταρισόκλωτο που ζομζες τόν άνθ' μου
Άηλο πως θ' άγαπή ή γηχή κι' όταν κανείς πεθάνη.
Αυτό είναι τούτο μου.

Ο «Ό τάφος του Κλέφτη» έχει τή λεβεντιά του άθριατισμού, εσοδιάζει θυμάρη και έλλαιτο. Μάς δίνει πιστή εικόνα της ήρωϊκής ζωής των κλεφτών με τούς όποιους ο Βαλαβάνης έζησε και συναναστράφη. Τό έπικον τούτο ποιήμα ή ρομτική τής εποχής του τό έδεδώρησε —ός άριστούεργημα και τής Έλληνίδος ποιήσεως εν τών τελευταίωτων έργων.

Έκτός τούτων, ο Βαλαβάνης έγραφε τραγωδίαν «Ο Θάνατος του Παπαφέσσα», έλεγιον «Εις τόν θάνατον νεογύμου», μεταφράσεις στίχων του Λαμαρίνου, πολικάς αστύρας κ.λ. Ένα διήγημά τό «Αυό νόκτες» δημοσιευμένο στην «Ευτέρπη», έχει τήν σφραγίδα της μελαγχολικής φιλοσοφίας. Ο ποιητής έπαυσε τότε, «έπιήγαν προς τό μνήμα» και ή ύλην έθλόωνε τήν καθαρή πηγή τής έμπνεύσεως του. Τό διήγημα άπό είνε τό τελευταίο του Βαλαβάνη.

Ο Βαλαβάνης, λίγους μήνες πριν πεθάνη, έούγαζε στο σπίτι του Ζαλοκώστα και άπύγγυιλα στίχους του. Τό στήθικό νόσημά του είχε προχωρήσει, άλλ' ο Ποιητής ήλιεσε άκόμη. Σε μιά από τις άτάλες ζκνίτες φιλολογικές συναναστροφές, ήταν γραστό του ν' άκούση από φίλικό στόμα δια λίγες μέρες μόνο θά ζούσε στον κόσμο τούτο. Ένας από τούς παρευρισκομένους—κατά τή συνήθεια τής εποχής—επρότεινε τή συμπλήρωση στίχων σε δεδομένη όριοκαταλήξια. Σε άλλες θροδέεις οι φίλοι γελούσαν με τις κουτές ή ακατάλληλες άπαντησεις, τώρα όμως συνέβη κάτι μικρό. Αιού όταν ο Βαλαβάνης έπρότεινε τόν άκόλουθο στίχο:

Έχει θερμό τό στήθος του, μεγάλη τήν γηχή του,

έλαβε τήν άκόλουθη άπάντησι:

Και τόν άστέρα της ανής λαμπάδα νεκρική του.

Ο Βαλαβάνης έξάρωσε τά φρύδιλα και δε μίλησε πιά. Με τό αυγόνο άστρο μιάς ήμέρας του Μαΐου 1854 ο Ποιητής απέθανε σέ ηλικία τριάντα έτών. Οι ποιητάι και συγγραφείς των Αθηνών τόν εκήδευσαν με άδελφική θλίψη. Ο Γεώργιος Παράσχος έβαλε πένηθος επάνω στο μανίκι τής φρένιλης και κρέμει μαύρο στο φέσι του, και με φωνή γεμάτη λυγμούς άπήγγυε τόν έπικήδειό του. Άλλά με τά χρόνια, έχάθησαν τό ίχνη του τάφου του και κανείς δε μπορεί τώρα να μάς δείξη σέ ποιά γωνιά του Αθηναϊκού Νεκροταφείου κοιμάται ο περιπαθής ποιητής του «Όνειρου».

Στέφ. Δάφνης

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ ΤΩΝ

Είνε γνωστή ή πρωτοτυπία και ή έκκεντρικότης των Άγγλων. Τελευταίως κάποιος ξενοδόχος, θελονός να ρεκλιμαύη τό ξενοδοχείο του, τήν ποικιλία των φαγητών και τή σχετική φτήγεια, έδημοσιεύσε στις Λονδρέζικες εφημερίδες τήν κάτωθι διαφήμιση:

«Όταν ο Ίωσήφ είδε τούς άδελφούς του είχηκε στην άγκάλια τους και έπί άρετική ώρα τούς φιλούσε περιτυφός. Έπειτα τούς ρώτησε:— Πώς τά περνάει ο πατέρας μου ο Ίακώβ;» Βρίσκεται καλά στην υγεία του, τού άπάντησαν τότε οι άδελφοί του. Και ο Ίωσήφ ξαναρώτησε:— Διατηρεί άκόμη τήνκαλή του όρεξι, τό γερό του στομάχι; Και τού άπήνησε ο άδελφός του:— Διατηρεί και τήν όρεξι του και τό γερό του στομάχι. Συνηθίσε μάλιστα να γεμναιτζί τώρα τελευτία στο Κομοπολιτικόν Ξενοδοχείον όπου με λίγα αέθνια τρώει κανείς θαυμαία φαγητά τέτοια που δεν θα τάρθαισε σ' όλη τήν Μεγάλη Βρετανία...»

Άς πάρουν λοιπόν δείγμα για τās διαφημίσεις των οι Έλληνες επιχειρηματία, οι πάντοτε ξεροί και άνούσιοι.